

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Reacties

Over subjectiviteit in de psychoanalyse Reactie op H. Stroeken (2002), Tijdschrift voor Psychoanalyse, 7 (1), 23-31

De bijdrage van collega Harry Stroeken, *Over Subjectiviteit in de Psychoanalyse*, is belangrijker dan zij op het eerste gezicht lijkt. Stroeken heeft het, wat voorzichtig nog, over subjectiviteit in de theorievorming en in de psychoanalytische literatuur; maar heeft het evenzeer (en zelfs in wezen) over subjectiviteit in de psychoanalytische behandeling.

Stroeken trotseert de kritiek van mogelijke aanhangers van natuurwetenschappelijke onderzoeksmethoden voor zaken van de geest. Hij houdt een pleidooi voor de (inter)subjectiviteit in de psychoanalyse ... en de psychoanalytische psychotherapie; want wat hij zegt over de psychoanalyse geldt – wat mij betreft – evenzeer voor de gehele psychoanalytische psychotherapie: 'Subjectiviteit is een *conditio sine qua non*.'

Wat ik jammer vind is dat Stroeken niet verder gaat dan: 'Wellicht is het mogelijk en nuttig criteria op te stellen voor het deugdelijk en ondeugdelijk gebruik van autobiografisch materiaal.' Waarom houdt hij niet een fermer pleidooi, de (inter)subjectiviteit als uitgangspunt te nemen voor een theorievorming met betrekking tot de psychoanalyse (en de psychoanalytische psychotherapie)? Wellicht dat daaruit inzicht volgt, hoe de resultaten van die (inter)subjectiviteit nader te onderzoeken. Doelstelling van de psychoanalyse en de psychoanalytische psychotherapie is de hulpvrager te helpen gegevens uit het eigen leven (vroeger en nu) zodanig betekenis te geven dat zij minder storen bij de dagelijkse gang van zaken, waardoor het leven beter leefbaar wordt en als zinvoller beleefd wordt. In wezen is ieder mens daar in zijn leven mee bezig, maar lang niet altijd komt die bezigheid zo bewust aan de

orde. Ja, vaak wel bij schrijvers en dichters, bij schilders en kunstenaars en bij mensen die hulp zoeken bij een psychoanalytische psychotherapeut. Niet voor niets leggen veel analytici in hun werk en in hun publicaties over dat werk een verbinding met kunstenaars ...

Terecht wordt van psychotherapie (en zeker van uit collectieve middelen gefinancierde psychotherapeutische hulpverlening) verwacht dat zij aantoonbaar helpt, dat zij problemen oplost. De vraag is dan natuurlijk hoe dat in zijn werk gaat.

Volgens het – thans ook in de geestelijke gezondheidszorg – geldende wetenschappelijk discours moet er sprake zijn van een wetenschappelijk aantoonbare, eendimensionele, lineaire causale relatie: psychotherapie erin, het probleem eruit (als de werking van een zepil). De vraag hóé iets werkt is veel minder belangrijk. De grootste fout die psychotherapeuten (onder wie psychoanalytici) de laatste jaren hebben begaan is meegaan met deze onterechte eis, vanuit een eenzijdige (en mijns inziens) verkeerde opvatting over wetenschappelijkheid in de geestelijke gezondheidszorg. Psychotherapie werkt nu eenmaal anders. Angsten, depressies, grensoverschrijdende ervaringen, et cetera, maken een wezenlijk deel uit van het menselijk bestaan. Zij mogen ook niet verdwijnen. Zij kunnen wel storen als zij te eenzijdig op de voorgrond staan of op niet functionele wijze opdoemen. De hulpverlening is erop gericht de persoon in kwestie te helpen die belevingen begripsmatig op te nemen in een meeromvattend betekenis kader (en er zo grip op te krijgen). Als zodanig is de psychoanalyse (en de psychoanalytische psychotherapie) een intersubjectief hermeneutisch proces dat zich afspeelt in een betekenisverlenende dialoog. Die dialoog is altijd intersubjectief en wordt mede bepaald door de subjectieve en persoonlijke inbreng van de therapeut. Onderzoek daarnaar dient enerzijds gericht te zijn op het

Reacties

proces, aan de hand van tevoren aangegeven meetpunten daarin, en dient anderzijds de gehele manier waarop iemand in de wereld staat bij de effectmeting te betrekken.

Natuurlijk ben ik het met Stroeken eens dat het goed is criteria te bepalen voor hoever die persoonlijke inbreng en die subjectiviteit nog te verantwoorden zijn, zowel ethisch als qua effectiviteit. Maar dat kan eigenlijk alleen maar

als die subjectiviteit en dat intersubjectieve proces als zodanig expliciet onderwerp van theorievorming worden. Dan worden die criteria vanzelf duidelijk.

Theo Festen

(psycholoog-psychotherapeut, lid van het Nederlands Psychoanalytisch Genootschap)